

ปรัชญาภาษากับปัญหาเรื่องการเมืองมือของพระเจ้า

ภาษา (Language) เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจในการติดต่อ หน้าที่ของภาษาเป็นอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติในการมองภาษาของคนเรา ถ้าเรามองภาษาว่าเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อความหมายติดต่อสื่อสาร หน้าที่ของภาษาก็จะเป็นสัญลักษณ์ที่จะเชื่อมโยงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่พบได้จากประสบการณ์รอบตัวเรา¹ ข้อความใดที่ปราศจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่จะรู้ได้จากประสบการณ์แล้วก็เป็นข้อความที่ไร้ความหมาย แต่ถ้ามองภาษาว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์ หน้าที่ของภาษาก็คือการแยกประเภท จัดหมวดหมู่ของสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ตามธรรมชาติ² ซึ่งถ้าพิจารณาตามนั้นแล้ว เรื่องของสิ่งที่มีอยู่ก่อนประสบการณ์ (a priori) ก็จะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และไร้ความหมาย แต่กฎเกณฑ์และความจริงในทางคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่มีลักษณะมีอยู่ก่อนประสบการณ์ และเราสามารถที่จะเข้าใจได้ด้วยภาษาเป็นตัวกลางในการสื่อความหมาย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าหน้าที่ของภาษาควรมีขอบเขตเพียงไร เรื่องของพระเจ้าเป็นเรื่องของสิ่งที่มีอยู่เหนือธรรมชาติและประสบการณ์ ภาษาที่กล่าวถึงพระเจ้าจะสามารถทำให้เราเข้าใจการเมืองมือของพระเจ้าได้หรือไม่ สิ่งที่เราจะต้องพิจารณาก็คือโครงสร้าง หรือส่วนประกอบที่เป็นเหตุผล (logical structure) ในศาสนามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างจากภาษาที่เราใช้กันอยู่ธรรมดาโดยทั่วไปอย่างไร

¹ Frederick Ferré, Language, Logic & God (London and Glasgow: Collins Clear - Type Press, 1970), pp. 91-92.

² Loc. cit.

3.1 โครงสร้างของภาษาในศาสนา

ถ้าพิจารณาตามทัศนะของนักปรัชญาคริสเตียนแล้วจะพบว่า ภาษาในศาสนา (religious language) ประกอบไปด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ก. ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตอย่างลึกซึ้งและมีสิ่งตอบสนองความรู้สึกนั้น เป็นความรู้สึกที่เรียกว่า discernment³

ข. ความรู้สึกสวามิภักดิ์ (commitment)⁴ ยอมมอบชีวิตให้แก่สิ่งที่มีภาวะสูงสุดด้วยความภักดิ์

จากโครงสร้างทั้งสองประการนี้ก่อให้เกิดสภาวะแห่งความศรัทธา (religious situation)⁵ อันเป็นสภาวะของจิตที่คมคำลึกซึ้งต่อสิ่งที่มีภาวะอันสูงส่งอย่างยากที่จะอธิบายความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ได้ เป็นความรู้สึกที่ว่างเปล่า แต่มีสิ่งตอบสนองความรู้สึกนั้น ซึ่งอยู่นอกจิตของมนุษย์ และควยสภาวะแห่งความรู้สึกศรัทธาซึ่งเต็มไปด้วยความภักดิ์ต่อสิ่งที่มีภาวะอันสูงสุด เป็นที่มาของการใช้ภาษาในศาสนาที่มีความหมายแตกต่างจากภาษาธรรมดา และการไขข้อความต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะของการเปรียบเทียบ (analogy) การที่จะเข้าใจความหมายของข้อความในศาสนา ผู้ฟังจำเป็นต้องคิดและเข้าใจในโครงสร้างของภาษาทางศาสนา จึงจะสามารถที่จะรูถึงความหมายได้

3.2 ความหมายเฉพาะของข้อความที่กล่าวถึงพระเจ้า

จากบทพิสูจนการมีอยู่ของพระเจ้า ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือคุณลักษณะของพระเจ้า ซึ่งเราจำเป็นต้องพิจารณาความหมายของข้อความที่กล่าวถึงคุณลักษณะเหล่านั้น เพื่อเป็นแนวทาง

³Ian T. Ramsey, Religious Language (London: S C M. Press Ltd., 1969), pp. 47-48.

⁴Loc. cit.

⁵Ibid., p. 18.

สู่ความเข้าใจในการมีอยู่ของพระเจ้า

ก. คุณลักษณะในเชิงลบ ไคแกข้อความ "เป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง" (immutable, impassible) เมื่อเราไขข้อความนี้กล่าวถึงพระเจ้า เป็นการแสดงออกหรือสื่อความหมายในผู้ฟังว่า สิ่งใดที่เราสามารถรับรู้และเข้าใจไคควภาษาแล้วพระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่พ้นจากลักษณะเช่นนั้น⁶ การที่ผู้ฟังจะสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนี้ไค จะคงคิดอย่างลึกซึ้งจนจิตเขาสูสภาวะของความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง และเกิดการประจักษ์ด้วยจิตรู้ถึงการมีอยู่ของสิ่งที่มีสภาวะพ้นจากสิ่งทั้งหลายที่เราสามารถรับรู้และเข้าใจไคควภาษา และพ้นจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเราอาจพิจารณาไคจากสภาพธรรมชาติที่ปรากฏรอบตัวเรา เช่นในขณะที่เรา นั่งรถผ่านทุ่งนาในเวลาเย็นขณะที่ดวงอาทิตย์เริ่มตก สิ่งที่เราเห็นและรับรู้ในขณะนั้น คือความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ความมืดเข้ามาแทนที่แสงสว่างปิดบังภาพของสิ่งทั้งหลายที่เรามองเห็นให้หายไป แมวภาพของสิ่งทั้งหลายที่เคยปรากฏแก่สายตาของเราเมื่อก่อนหน้านั้น เช่นภาพของทุ่งนา ภูเขา คนไม่ จะถูกปิดบังด้วยความมืด แต่ความรู้สึกของเราจะบอกแก่ตัวเราว่าเบื้องหลังของความมืดนั้น ทุ่งนา ภูเขา และคนไม่ยังคงมีอยู่ไม่ไคเปลี่ยนแปลงไปตามความมืด ในทำนองเดียวกันกับความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาตินี้ ถ้าเราพิจารณาตัวอย่างลึกซึ้งแล้วความรู้สึกจะบอกแก่เราว่าทุกสิ่งไม่ไคเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง จะต้องมีสิ่งหนึ่งที่อยู่เหนือภาวะของการเปลี่ยนแปลง ที่เราไม่อาจมองเห็นและรับรู้ไคควด้วยผัสสะ สิ่งนั้นคือพระเจ้า การที่เราสามารถพิจารณาไคถึงจุดนี้และเกิดความเข้าใจเรียกว่าเป็นการประจักษ์ด้วยจิต เป็นประสบการณ์ไคโดยตรงของจิต (immediate experience)⁷ ที่มีต่อสิ่งที่มีภาวะอยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงและการแบ่งแยก

ข. คุณลักษณะในเชิงบวก ไคแกข้อความ เอกภาพ (unity) การปราศจากส่วนประกอบ (simplicity) และความสมบูรณ์ (perfection) ข้อความทั้งสามข้อความนี้

⁶Ibid., p. 64.

⁷Ibid., p. 52.

ผู้ฟังไม่สามารถที่จะเข้าใจความหมายใดในทันทีที่ได้ยิน แต่จะสามารถเข้าใจความหมายได้
 ด้วยวิธีคิดในแบบเปรียบเทียบเทียบกับสิ่งที่มีลักษณะตรงกันข้าม หมายความว่าเราจะสามารถเข้าใจ
 ความหมายของคำว่าเอกภาพโลกต่อเมื่อเรานึกถึงคำว่าความหลากหลาย (diversity) ซึ่ง
 จะทำให้เราเข้าใจความหมายของคำว่าเอกภาพได้ว่าเป็นสภาวะที่ตรงกันข้ามกับความหลากหลาย
 นั้น ในทำนองเดียวกับคำว่า "การปราศจากส่วนประกอบ" และ "ความสมบูรณ์" เราก็สามารถ
 ที่จะเข้าใจความหมายใดด้วยการคิดถึงคำที่มีความหมายตรงกันข้าม ซึ่งได้แก่คำว่า ความซับซ้อน
 (complexity) หมายถึงสิ่งที่จะต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบหลายประการ จึงจะเป็น
 ภาวะที่ซับซ้อนได้ และคิดถึงคำว่า ภาวะที่ไม่สมบูรณ์ (imperfection) เพื่อที่จะเข้าใจใน
 สิ่งที่เป็นความสมบูรณ์ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะต้องระลึกไว้ก็คือ แม้ว่าเราจะใช้ภาษาให้มีความ
 หมายถึงจากความหมายธรรมดาเพียงไรในการกล่าวถึงพระเจ้า แต่เราก็ไม่อาจที่จะรู้อถึง
 การมีอยู่ของพระเจ้าได้ทันทีจากข้อความเหล่านั้น เพราะเหตุว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือ
 ภาษาและข้อความที่มนุษย์ใช้ เป็นสิ่งที่มีภาวะเป็นความสมบูรณ์สูงสุด (The Absolute) ความ
 หมายถึงของความสมบูรณ์สูงสุดอาจเปรียบเทียบกับจำนวนทางคณิตศาสตร์ ดังต่อไปนี้⁸

$$n_0 = 1.; \quad n_1 = 1 + \frac{1}{2}; \quad n_2 = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4}; \quad n_3 = 1 + \frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} \quad \text{ฯลฯ}$$

จากจำนวนเลขที่ปรากฏจะเห็นว่า n_1 , n_2 และ n_3 เป็นจำนวนที่ไม่สมบูรณ์ด้วยกัน
 ทั้งสิ้น จะได้อัจฉริยะเต็มทีสมบูรณ์ก็คือ 2 2 เป็นจำนวนเต็มทีสมบูรณ์เหนือจำนวนทั้งหมดใน
 ตัวอย่าง เมื่อเราใช้คำว่า เอกภาพ (unity) และความสมบูรณ์ (perfection) กล่าวถึง
 พระเจ้า จึงมีความหมายว่าพระเจ้าอยู่เหนือภาวะอื่น ๆ เหมือนเช่น 2 เป็นจำนวนเต็มที
 สมบูรณ์เหนือจำนวนทั้งหมดในตัวอย่าง

⁸ Ibid., p. 69.

ค. สาเหตุแรก (First Cause) เมื่อเราใช้คำว่า "สาเหตุแรก" เป็นภาคแสดง (predicate) ของคำว่าพระเจ้านั้น คำว่า สาเหตุ (cause) ทำหน้าที่เป็นแบบ (model)⁹ หรือสภาวะพิเศษเฉพาะ (specific situation) ที่ทำให้เราคิดและเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นคนเหตุหรือต้นกำเนิดของสิ่งต่าง ๆ เช่น เราเห็นว่าเมล็ดมะม่วงเป็นสาเหตุของการเกิดเป็นต้นมะม่วง มนุษย์เป็นสิ่งที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ส่วนคำว่า สิ่งแรก (First) ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย (qualifier)¹⁰ ของคำว่าสาเหตุ การขยายเป็นไปในลักษณะของการย้อนหลัง หมายความว่าเมื่อเราเห็นต้นมะม่วงเรานึกย้อนไปถึงเมล็ด เมื่อเราเห็นถ่านเรานึกถึงภาพไม้ที่ถูกนำมาเผาเป็นถ่าน เมื่อเราเห็นมนุษย์เรานึกย้อนไปถึงบรรพบุรุษ การคิดในลักษณะย้อนหลังเช่นนี้เป็นการย้อนหลังไปหาสิ่งที่เป็นคนกำเนิดหรือสาเหตุของสิ่งทั้งหลาย และเมื่อความคิดของเราไปถึงจุดสุดท้ายที่เป็นต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลายในโลก จิตของเราจะเกิดการประจักษ์ต่อสิ่งที่ไม่อาจมองเห็น (sense of the unseen)¹¹ เป็นการรับรู้ด้วยจิตที่แตกต่างและอยู่เหนือการรับรู้สิ่งอื่นธรรมดาโดยทั่วไป

ง. ผู้มีปัญญาอนันต์ (Infinitely wise) การพิจารณาความหมายของคำนี้ต้องพิจารณาเช่นเดียวกับคำว่า สาเหตุแรก ผู้มีปัญญา (wise) ทำหน้าที่เป็นแบบ ที่ทำให้เรานึกถึงสิ่งทั้งหลายในโลกแห่งประสบการณ์ที่มีลักษณะของปัญญาเป็นส่วนประกอบ ขณะเดียวกันเราก็สามารถที่จะเปรียบเทียบระดับต่าง ๆ ของปัญญาจากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุด และในที่สุดความคิดของเราจะไปถึงจุด ๆ หนึ่งที่เป็นภาวะเหนือกว่าปัญญาทั้งหมดที่เราเปรียบเทียบ เมื่อถึงจุดนี้จิตประจักษ์ด้วยเหตุผลเข้าสู่ภาวะที่ไม่อาจมองเห็น ซึ่งมีภาวะเป็นปัญญาที่เป็นอนันต์ คือพระเจ้า ฉะนั้นเมื่อเรานำเอาข้อความนี้มาเป็นภาคแสดงของพระเจ้า จึงมีความหมายเหนือรากศัพท์และภาษาธรรมดาที่เราใช้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าย่อมมีภาวะอยู่เหนือความหมาย

⁹Ibid., p. 61.

¹⁰Loc. cit.

¹¹Ibid., p. 62.

คำพูดและภาษาทั่วไป คำว่า อนันต์ เป็นคำขยายที่นำความคิดของเราผ่านลำดับขั้นของการเปรียบเทียบอย่างมีเหตุผลไปสู่สถานภาพที่เป็นเหตุผล (logical status) ของพระเจ้า

จ. การสร้างจากความว่างเปล่าและจุดประสงค์นิรันดร การสร้างจากความว่างเปล่า (Creation ex nihilo) มีความหมายต่างจากข้อความที่เกี่ยวกับการสร้างแบบธรรมดา เช่น การสร้างบ้านจากไม้หรือการสกัดน้ำมันจากถ่านหิน เพราะเหตุว่า "Creation ex nihilo" เป็นการสร้างของพระเจ้าที่สร้างทุกสิ่งจากแบบ (Ideas) ที่อยู่ในจิตของพระเจ้า (divine mind)¹² ฉะนั้น คำว่าว่างเปล่า "ex nihilo" จึงไม่ใ้ความหมายว่าไม่มีอะไรเลย เหมือนเช่นความหมายของคำว่าว่างเปล่าที่เราใช้กันอยู่ธรรมดาทั่วไป คำว่าการสร้าง (Creation) ทำหน้าที่เป็นแบบ (model) ที่ทำให้เราเริ่มต้นคิดจากการสร้างหรือการเกิดขึ้นของสิ่งทั้งหลายที่พบในโลกแห่งประสบการณ์ไปสู่การสร้างของพระเจ้า ซึ่งมีคำว่า ex nihilo เป็นคำขยายให้เรารู้ถึงลักษณะของการสร้างที่ต่างจากการสร้างธรรมดา

จุดประสงค์นิรันดร (Eternal Purpose) มีโครงสร้างของความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้อย่างลึกซึ้งภายในจิตที่เป็น discernment แสดงออกให้รู้ว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกาลเวลา คือเห็นการเริ่มต้นและสิ้นสุด เป็นจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่มนุษย์แสวงหา

3.3 ปัญหาใหม่สำหรับเรื่องการเมืองของพระเจ้า

โดยสรุปแล้วข้อความและภาษาต่าง ๆ ในศาสนาที่จัดเป็นข้อความแบบเทววิทยา (theological statements) เป็นวิธีการที่มนุษย์กล่าวถึงพระเจ้า¹³ การกล่าวถึงพระเจ้าไม่ได้เป็นไปในลักษณะที่พยายามจะสร้างพระเจ้าด้วยคำพูด แต่เป็นความพยายามที่จะใช้ภาษา

¹²Ibid., p. 71-73.

¹³Ibid., p. 71.

ที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่ภาษาธรรมดาจะเป็นได้กล่าวถึงสิ่งที่มีภาวะเป็นสิ่งสมบูรณ์สูงสุด (The Absolute) ซึ่งอยู่เหนือธรรมชาติและประสบการณ์ รวมทั้งอยู่ในภาษาในโลกมนุษย์ การที่จะเข้าใจภาษาในศาสนาใดต้องอาศัยส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ความเชื่อ (belief) ความศรัทธา (faith) และการแสดงออกด้วยการบูชา (worship) ต่อพระเจ้า¹⁴ อันจะทำให้มนุษย์ได้รับผลตอบแทนจากเบื้องบนและสามารถเข้าใจความหมายของภาษาได้อย่างถูกต้องแท้จริง นักปรัชญาคริสเตียนให้คำอธิบายไว้ว่าภาษาในศาสนาที่กล่าวถึงพระเจ้า มีลักษณะเป็นข้อความที่เป็นจริงในตัวเองเหมือนเช่นข้อความที่เป็นมูลบท (axiom) ในทางคณิตศาสตร์¹⁵ ซึ่งสามารถที่จะใช้ในการพิสูจน์ให้เห็นถึงการมีอยู่ของพระเจ้า ดังเช่นได้กล่าวถึงมาแล้วในบทที่ 2 แต่การอธิบายในเรื่องของการใช้ภาษาในศาสนาตามที่สันตะของนักปรัชญาคริสเตียน เป็นเรื่องที่นักปรัชญาภาษาไม่เห็นด้วย และทำให้เกิดปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการมีอยู่ของพระเจ้า ตามรายละเอียดที่จะกล่าวถึงในบทที่สี่

¹⁴ Evelyn Underhill, Worship (London and Glasgow: Gollins Clear - Type Press, 1968), pp. 1-5.

¹⁵ Ian T. Ramsey, op. cit., p. 45.